

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ПРЕДСТАВНИЦТВО НАТО В УКРАЇНІ
КОНСУЛЬТАТИВНА МІСІЯ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УКРАЇНІ**

**МІЖНАРОДНА ТА НАЦІОНАЛЬНА
БЕЗПЕКА: ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ
АСПЕКТИ**

*Матеріали X Міжнародної
науково-практичної конференції
(м. Дніпро, 16 березня 2026 року)*

До 60-річчя ДДУВС

**У двох частинах
ЧАСТИНА II**

**INTERNATIONAL AND NATIONAL
SECURITY: THEORETICAL AND APPLIED
ASPECTS**

*Theses of the X International
scientific-practical conference
(Dnipro, March 16, 2026)*

**In two parts
PART II**

Дніпро
2026

Андрій ФОРМАНЧУК
курсант факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Національної поліції України

Науковий керівник:
Людмила КРИВДА
доцент кафедри кримінального
процесу та криміналістики
Одеського державного
університету внутрішніх справ
(м. Одеса, Україна),
доктор філософії

КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ДНК-АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НАСИЛЬНИЦЬКИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

ДНК-аналіз – сукупність лабораторних методів дослідження генетичного матеріалу, спрямованих на вивчення структури, функції та варіабельності геномів живих організмів. У 1992 році Григорій Федорович Кривда вперше в Україні запровадив у місті Одеса сучасний метод ідентифікації біологічних об'єктів за допомогою типування ДНК [1, с. 142]. У криміналістиці ДНК-аналіз є одним із найточніших методів ідентифікації особи при розслідуванні кримінальних правопорушень, зокрема насильницьких, що забезпечує майже стовідсоткову вірогідність результатів. О. М. Храмцов, виконавши аналіз наукової літератури, пропонує класифікувати насильницькі злочини на такі групи:

- злочини проти життя та здоров'я, волі, честі та гідності;
- корисливо-насильницькі злочини;
- насильницькі злочини, які посягають на державу, громадську безпеку, громадський порядок та порядок управління;
- насильницькі злочини проти представників влади, інших службових осіб та осіб, які виконують свої професійні обов'язки;
- насильницькі злочини представників влади або інших службових осіб;
- насильницькі статеві злочини [9, с. 91-92].

Нормативно-правовою основою використання ДНК-аналізу в Україні є Кримінальний процесуальний кодекс України [3], який регламентує процедуру проведення молекулярно-генетичної експертизи як судової експертизи. Окремо слід виділити Закон України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» [6], що визначає правові засади обробки геномної інформації з метою її державної реєстрації, створення та ведення Електронного реєстру геномної інформації людини та Закон України «Про судову експертизу» [7].

На мою думку, одним з критеріїв застосування ДНК-аналізу для розслідування насильницьких кримінальних правопорушень слід вважати об'єкт дослідження – біологічний матеріал людини. Відповідно до положень законодавства, для проведення молекулярно-генетичного дослідження можуть використовуватися різноманітні біологічні зразки: кров, слина (буккальний епітелій), волосся з цибулинами, кісткова тканина, зуби та інші тканини організму [4, с. 86-93]. Як зазначають дослідники Р.Л. Степанюк, С.І. Перлін, В.В. Кікінчук, В.О. Гусева, С.О. Книженко, А.В. Кофанов та інші, молекулярно-генетичні дослідження відіграють вагомий роль у розслідуванні насильницьких кримінальних правопорушень.

Ще одним ключовим критерієм слід вважати методологію дослідження. Сучасна практика криміналістичного ДНК-аналізу базується на дослідженні STR-локусів (коротких тандемних повторів) ядерної ДНК, що дозволяє створити індивідуальний генетичний профіль особи [4, с. 88-89]. Для випадків, коли біологічний матеріал є деградованим або його кількість мінімальна, застосовують аналіз мітохондріальної ДНК (мтДНК), яка характеризується більшою стійкістю до руйнування та передається виключно по материнській лінії [4, с. 91]. Окрім цього, важливо зазначити, що існують алгоритми з дослідження біологічних слідів та біологічного матеріалу, в їх основі лежить послідовне комплексне проведення судово-медичної експертизи із застосуванням судово-медичних імунологічних, судово-медичних

цитологічних і судово-медичних молекулярно-генетичних методів [2, с. 135].

Як справедливо зазначає наукова література, ще одним критерієм виступає мета проведення дослідження. Згідно зі ст. 4 Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини», державна реєстрація геномної інформації проводиться з метою: ідентифікації осіб, які вчинили кримінальне правопорушення; розшуку осіб, зниклих безвісти; ідентифікації невпізнаних трупів людей, їх останків та частин тіла людини; ідентифікації осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе [6]. В.В. Топчій наголошує, що в процесі розслідування кримінальних правопорушень геномна інформація має вагоме значення, особливо що стосується ідентифікації, адже дає змогу встановити конкретну особу [8, с. 246].

Законодавство передбачає два види державної реєстрації геномної інформації: обов'язкову та добровільну. Обов'язковій державній реєстрації підлягає геномна інформація осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні умисних тяжких чи особливо тяжких злочинів проти основ національної безпеки України, життя, здоров'я, волі, честі, гідності, статевої свободи та статевої недоторканності особи, власності, громадської безпеки, у сфері обігу наркотичних засобів, проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку; осіб, засуджених за вчинення таких злочинів; геномна інформація, встановлена з біологічного матеріалу, отриманого під час проведення слідчих (розшукових) дій; невпізнаних трупів людей, їх останків та частин тіла людини; осіб, зниклих безвісти [6]. Така реєстрація є вкрай важливою, особливо для розслідування насильницьких кримінальних правопорушень, адже, як часто буває, злочинець залишає за собою певні сліди, які можна використати для ДНК-аналізу.

Молекулярно-генетична експертиза проводиться експертними установами, акредитованими відповідно до законодавства України, зокрема науково-дослідними експертно-криміналістичними центрами МВС України [4, с. 104-105]. Висновок експерта за результатами молекулярно-генетичної експертизи є джерелом доказів у кримінальному провадженні та підлягає оцінці судом разом з іншими доказами [3].

В умовах воєнного стану в Україні молекулярно-генетичні експертизи набули особливого значення. За даними Експертної служби МВС, лише за перші чотири місяці повномасштабної війни було призначено понад 6 тисяч експертиз щодо встановлення особи, що свідчить про масштаб застосування цього методу для ідентифікації загиблих, розшуку зниклих безвісти та документування воєнних злочинів [5]. Створення Електронного реєстру геномної інформації людини дозволяє систематизувати геномну інформацію та надає їй правовий статус для використання як доказової бази.

Відмежування криміналістичного ДНК-аналізу від інших видів криміналістичних досліджень базується на поєднанні трьох елементів: специфічного об'єкта дослідження (ДНК людини), унікальної методології та високої доказової цінності результатів. Без цієї комбінації ідентифікація може проводитись іншими криміналістичними методами (дактилоскопією, габітологією, одонтологією), однак саме ДНК-аналіз забезпечує найвищий рівень достовірності.

Таким чином, криміналістичний ДНК-аналіз є найточнішим інструментом ідентифікації особи та розслідуванні кримінальних правопорушень в сучасній криміналістиці, що підтверджується як науковими дослідженнями, так і практикою застосування. Законодавче врегулювання процедур відбору, дослідження та використання геномної інформації забезпечує правову визначеність та створює надійну основу для використання результатів ДНК-аналізу в кримінальному провадженні.

1. Кривда Л., Кривда Р. Генезис судово-медичних знань та напрями їх використання в розслідуванні насильницьких і корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень. *Юридичний вісник*. 2021. № 2. С. 133–145. URL: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i2.2156> (дата звернення: 22.01.2026).

2. Кривда Р. Л., Кривда Р. Г. Актуальні аспекти проведення ідентифікації особистості в судово-медичній експертній практиці з використанням ДНК-аналізу. *Сучасні питання криміналістики, судової експертизи та кримінального процесу* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 3 грудня 2020 року) / відп. ред. А. І. Черемнова, Л. С. Белік. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 310 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17> (дата звернення: 22.01.2026).

4. Криміналістика: криміналістична техніка : навч. посіб. / Р. Л. Степанюк, В. О. Гусева, В. В. Кікінчук та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 388 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi75/0055786.pdf> (дата звернення: 22.01.2026).

5. Парламент прийняв Закон «Про державну реєстрацію геномної інформації людини». *Кабінет Міністрів України*. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/parlament-priyinyav-zakon-pro>

derzhavnu-reiestratsiiu-henomnoi-informatsii-liudynu (дата звернення: 22.01.2026).

6. Про державну реєстрацію геномної інформації людини : Закон України від 09.07.2022 № 2391-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2391-20> (дата звернення: 22.01.2026).

7. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 22.01.2026).

8. Топчій В. В. Молекулярно-генетична експертиза в кримінальному процесі в умовах воєнного стану. *Ірпінський юридичний часопис*. 2024. № 4 (17). С. 245–251. [https://doi.org/10.33244/2617-4154-4\(17\)-2024-245-251](https://doi.org/10.33244/2617-4154-4(17)-2024-245-251)

9. Храмов О. М. Щодо видів насильницьких злочинів. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3 (50). С. 86–93.

Ірина ЧЕРВОНЕЦЬКА

курсант факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Національної поліції України

Науковий керівник:

Людмила КРИВДА

доцент кафедри кримінального
процесу та криміналістики
Одеського державного
університету внутрішніх справ
(м. Одеса, Україна),
доктор філософії

ТИПОВІ ПОРУШЕННЯ ПРИ ПАКУВАННІ СЛІДІВ БІОЛОГІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ НА МІСЦІ ПОДІЇ

У сучасній криміналістиці пакування слідів біологічного походження на місці події є критичним етапом слідчих дій, що безпосередньо впливає на збереження доказової бази та можливість подальшого експертного дослідження. Біологічні сліди, такі як кров, слина, сперма, волосся, епітелій чи інші виділення людського організму, часто стають ключовими речовими доказами у розслідуванні злочинів проти життя, здоров'я та статевої недоторканості [8]. Згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України, огляд місця події передбачає виявлення, фіксацію та вилучення таких слідів з метою забезпечення їхньої недоторканності та допустимості як доказів за ст. 237 КПК України [2].

Актуальність теми зумовлена частими випадками порушень процедури пакування, що призводять до втрати доказової цінності матеріалу, контамінації чи неможливості проведення судової експертизи. За даними наукових досліджень, до 30% біологічних зразків стають непридатними для аналізу через помилки на етапі пакування [1, с. 112]. Метою цієї тези є аналіз типових порушень при пакуванні біологічних слідів, ґрунтуючись на чинному українському законодавстві та криміналістичній практиці, з метою формулювання рекомендацій для підвищення ефективності слідчих дій. Аналіз базується на положеннях КПК України, Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень затвердженій наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5, зі змінами, а також наукових працях українських криміналістів.

Сліди біологічного походження – це матеріальні об'єкти, що утворюються внаслідок взаємодії людського організму з навколишнім середовищем під час вчинення злочину. Вони включають: а) рідкі виділення (кров, слина, сперма, сеча, піт); б) тверді частки (волосся, нігті, епітелій); в) запахові сліди (молекули, що несуть індивідуальний запах) [4]. Згідно з Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз, такі сліди підлягають біологічній або молекулярно-генетичній експертизі для встановлення походження, групової належності чи ДНК-профілю [3].

Виявлення цих слідів відбувається під час огляду місця події відповідно до ст. 237 КПК України, де слідчий зобов'язаний забезпечити участь спеціалістів (криміналістів, судових медиків) для правильної фіксації та вилучення [2]. Пакування є завершальним етапом вилучення і повинно гарантувати збереження властивостей сліду, запобігання